

розчину альбуміну протипоказано при серцево-судинній, дихальній недостатності, порушеннях ритму серця, грудним дітям і хворим похилого і старечого віку.

Протипоказаннями до застосування альбуміну є алергічні захворювання (бронхіальна астма, алергічний риніт, набряк Квінке тощо). Концентровані розчини альбуміну (20%) переважно призначають при травмах черепа, що супроводжуються набряком мозку, крововиливах в мозок, тромбоемболіях, серцевій декомпенсації, гіпертонічній хворобі II-III ступеня і інших станах, коли повинен бути обмежений об'єм рідини, що вводиться в організм. Відповідно, введення 5,0% альбуміну протипоказане в таких ситуаціях. Навпаки, менш концентровані розчини альбуміну призначаються з метою збільшення об'єму рідини, циркулюючої в кров'яному руслі - травматичному і операційному шоках, опіковій хворобі, дегідратації тощо.

Висновки:

1. Лікування альбуміном має бути обгрунтовано лікуючим лікарем, який повинен правильно оцінити стан хворого, диференційовано підійти до призначення різних лікарських форм препарату (5%, 10% і 20% розчинів) та заздалегідь спрогнозувати одержання максимального терапевтичного ефекту.

2. Метою застосування розчину альбуміну має бути підтримання колоїдно- осмотичного тиску крові на рівні 20 мм.рт.ст., або концентрації альбуміну в плазмі 25,0 г/л, що еквівалентно концентрації білка в крові.

3. Парентеральне введення білка, навіть ізогенного походження, не байдуже для організму. Крім того, розчини альбуміну є дорогою лікарською формою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барышев Б.А. Кровезаменители. Компоненты крови.– 2-е изд. Перераб и доп. СПб: Человек,- 2005. – 160 с.
2. Гольдинберг Б.М., Свирновская Э.Л. Организационные принципы гемотрансфузионной терапии – Минск: Право и экономика, - 2007. – 259 с.
3. Гольдинберг Б.М. Пропедевтика клинической трансфузиологии: вопросы и ответы. //Практическое пособие . Минск. Изд. 3-е, испр. и доп.; – 2010. – 210 с.
4. Захаров В.В., Оприщенко С.А., Русанов В.М. Альбумин человека (Свойства, лечебное применение, методы получения). – М.: МЕДПРАКТИКА-М, 2006. – 184 с.
5. Очерки по производственной и клинической трансфузиологии.// Под ред. А.И. Воробьева. М.: Ньюдиамед;-2006.- 632 с.
6. Русанов В.М., Левин И. Лечебные препараты крови. – М: Медпрактика, 2004.– 284 с.

О.Ю. КУПЧИШИН, О.І. РЯБУХА

СМЕРТЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Стан здоров'я школярів розглядається в контексті їх готовності до занять на уроках фізичного виховання.

Ключові слова: учні, смертність, уроки фізичного виховання.

Состояние здоровья школьников рассматривается в контексте их готовности к занятиям физического воспитания.

Ключевые слова: учащиеся, смертность, уроки физического воспитания.

The state of pupil's health in the context of their readiness to the physical culture's lessons have been investigated.

Key words: pupils, death, lessons of physical culture.

Актуальність. Протягом останніх шести років під час навчального процесу на уроках фізичної культури в нашій країні сталося 14 нещасних випадків зі смертельним наслідком. Для того є певні об'єктивні передумови – в періодиці та наукових виданнях спостерігається лавиноподібний потік інформації про погіршення стану здоров'я школярів. За даними В.О.Сутули та співавт. за останні 10 років захворюваність серед дітей шкільного віку зросла на 26,8%; високий рівень фізичного здоров'я виявлено лише у 0,32% юнаків та дівчат, рівень вище середнього – у 4,18%, середній рівень – у 27%, рівень нижче середнього – у 27%, низький рівень фізичного здоров'я – у 41,48%. Ці ж автори зазначають, що сьогодні приблизно 90% школярів мають різноманітні відхилення у стані фізичного і психічного здоров'я, а загальна захворюваність серед учнів загальноосвітніх шкіл України сягає 64–71%. За період навчання в школі кількість учнів, які за станом здоров'я віднесені до спеціальних медичних груп, зростає майже у два рази [1].

Мета дослідження. За матеріалами наукових публікацій ознайомитись з даними про стан здоров'я школярів та думками щодо причин смерті учнів на уроках фізичного виховання.

Результати дослідження та їх обговорення. Загальні показники здоров'я населення України є значно нижчими, ніж у 15 країнах – членах Європейського Союзу. *За інтегральним показником "стан здоров'я – тривалість життя"* Україна посідає передостаннє місце в Європі.

В. М. Оржуховська та Л. І. Габора (2004 р.) наводять дані, що за останні 5 років коефіцієнт смертності в Україні зріс на *14,7% проти 6,6% у Європі. Автори вказують на незадовільний стан фізичного, психічного та розумового розвитку дітей України [2].*

В існуючому інформаційному просторі стан здоров'я школярів можна розцінювати як інтегральний показник ефективності функціонування системи шкільного фізичного виховання. Водночас, як свідчать результати численних досліджень, одне тільки фізичне виховання не в змозі забезпечити необхідний рівень фізичного здоров'я дітей та молоді. Нагальна необхідність вирішення всього спектру оздоровчих, освітніх та виховних завдань у сфері фізичного виховання підростаючого покоління потребує переосмислення базових принципів організації існуючої системи фізичного виховання та з'ясування комплексу основних факторів, від яких залежить здоров'я дітей та молоді.

Аналіз причини, що призводять до трагедії на уроках фізичного виховання та на змаганнях, дозволив Міністерству освіти і науки, молоді і спорту України з'ясувати, що лише в одному випадку причиною смерті було травмування, яке сталося під час змагань з таеквондо у Кременчуці. Тоді судово-медична експертиза під час розтину тіла виявила поширений крововилив у головний мозок, а останнім, за свідченнями очевидців, був саме удар в голову. Інші 13 летальних випадків були наслідками серцево-судинних захворювань. Так зокрема, у 2005 році сталося 2 випадки, у 2006 році – 4, у 2007 році – 2 і у 2008 році – 6 випадків. На уроці фізкультури 4 лютого 2011 року у спортивному залі м.Києва (Оболонський район столиці) під час занять бігом померла учениця 7 класу. Причиною смерті стала раптова

зупинка серця. Розслідування дозволило з'ясувати, що дівчинка не мала проблем з серцем, за даними центральної районної дитячої поліклініки № 1 Оболонського району, де вона проходила огляд, протягом останнього місяця будь-які медичні втручання, зокрема й профілактичні щеплення, їй не проводились, перебування у спецмедгрупі було зумовлено хворобою шлунку. Вчитель не примушував її до виконання інтенсивних фізичних вправ [3, 4, 5, 6].

Аналогічні випадки спостерігаються і в сусідніх пострадянських країнах.

Так, в російських навчальних закладах випадки раптової смерті дітей не рідкість. Найчастіше вони трапляються в моменти сильного розумового або фізичного навантаження, наприклад, на уроках фізкультури. Керівник департаменту медико-соціальних проблем сім'ї, материнства і дитинства Міністерства охорони здоров'я і соціального розвитку РФ Ольга Шарапова повідомила, що "за рік у школах на уроках фізкультури з причини раптової зупинки серця гинуть від 6 до 12 осіб"; фахівці стверджують, що зростання летальних випадків є наслідком неправильної організації навчального процесу [7].

Експерти Міністерства охорони здоров'я України вважають, що трагічні випадки на уроках фізкультури в школах можуть бути зумовлені комплексом негативних чинників. Один з головних – відсутність інформації про реальний стан здоров'я дітей та молоді. В першу чергу це стосується дітей шкільного віку (7–14 років). Р.О.Моїсеєнко підставою для такого висновку вважає зростання за останні п'ять років показників захворюваності та поширеності хвороб серед цієї категорії на 8,5% [8]. Особливу стурбованість викликає зростання поширеності серед дітей тяжких захворювань, які мають хронічний перебіг або призводять до інвалідності та смерті.

Великої уваги фахівців потребує те, що безпосередньою причиною смерті школярів під час виконання фізичних навантажень є різноманітні кардіологічні та респіраторні захворювання, серед яких домінують гіпертрофічна кардіоміопатія, аневризма аорти та міокардит. Раптова смерть може настати в результаті наявного, але не розпізнаного захворювання або недооцінки невідповідності функціональних можливостей організму фактичним навантаженням, а також бути наслідком інтенсивних навантажень під час хворобливого стану [9].

Аналізуючи сучасний стан здоров'я дітей, вищезитований нами Р.О.Моїсеєнко вважає, що рівень фізичної працездатності та адаптаційних можливостей організму дітей не завжди відповідає чинним нормативам фізичної підготовленості на уроках фізкультури. Зокрема, за даними досліджень тільки 30% учнів можуть виконати нормативи без ризику для здоров'я, лише у 18–24% дітей процеси відновлення функціонального стану організму після виконання нормативів мають позитивну динаміку і сприятливий перебіг. Особливо тривожить те що, наведені дані стосуються дітей, які не мають патологій чи будь-яких відхилень у стані здоров'я і визнані практично здоровими. Враховуючи зазначене, автор доходить висновку, що діти шкільного віку мають незадовільну функціональну пристосованість до фізичних навантажень при недостатній тренуваності та низькому рівні функціональних резервів з боку серцево-судинної системи. Така ситуація є вкрай небезпечною і потребує невідкладного перегляду нормативів фізичного навантаження на уроках фізкультури і системи розподілу дітей на групи для занять фізкультурою з урахуванням адаптаційних можливостей кожної окремої дитини [8].

На сьогоднішній день постає питання: чи потрібна взагалі фізкультура в школі? Чи можуть заняття фізичними вправами виконувати свою оздоровчу функцію? Це питання широко обговорюють як занепокоєні батьки та вчителі, так і медики та урядовці. Зокрема, Є.Н.Приступа наголошує на тому, що фізична активність не може зашкодити здоров'ю школярів, а швидше, навпаки, – в умовах гіподинамії та гіпокінезії є одним з найголовніших чинників зміцнення здоров'я. Причиною низки трагічних смертей школярів автор вважає не сам

урок фізичного виховання, а, скоріш за все, неправильно визначену і дозовану величину фізичного навантаження, яке не відповідає адаптаційним можливостям конкретного дитячого організму [9]. Прикладом розуміння значення і місця фізичного виховання в структурі навчального процесу можуть бути школи США, де відсутні уроки фізкультури, подібні до наших. *Натомість*, учні зобов'язані записатися в одну із безлічі спортивних секцій, що функціонують у школі. *У цих секціях вони займаються якимось певним видом спорту [7].*

Аналізуючи причини невтішного стану здоров'я дітей та молоді в Україні, не можна ігнорувати сучасні тенденції щодо поширення нездорового способу життя, який у загальній структурі чинників впливу на стан *здоров'я сягає 50%*. У першу чергу це стосується порушення гігієнічних вимог до організації режиму дня учня, а саме: значне перевищення нормативного часу, призначеного для приготування домашніх завдань, зменшення часу або і взагалі його відсутність для рухової активності та перебування на свіжому повітрі, зменшення тривалості нічного сну [8].

Для більшості дітей уроки фізкультури є єдиним фізичним навантаженням і тому врахування їх стану здоров'я, фізичного розвитку та фізичних можливостей є важливою складовою медико-педагогічного контролю. Разом з тим, кадрове забезпечення медичними працівниками навчальних закладів в Україні є незадовільним. Дефіцит лікарів-педіатрів становить більше 3,5 тисяч. Штатними нормативами передбачена 1 посада лікаря на 2,5 тисячі учнів і 1 посада медичної сестри на 750 учнів. При такому функціональному навантаженні, навіть при стовідсотковій забезпеченості кадрами, більш-менш якісно виконати функції, покладені на медичних працівників у навчальних закладах, неможливо. Міністерство охорони здоров'я України створило робочу групу, яка розробляє новий порядок проведення обов'язкових медичних оглядів дітей, що буде ґрунтуватись на вимогах доказової медицини та орієнтації на сім'ю і позитивні зміни щодо забезпечення здорового способу життя.

Окрім того, *трагічні випадки на уроках фізичного виховання дають підстави також стверджувати, що батьки мало обізнані щодо стану здоров'я своїх дітей. І навіть тоді, коли знають про нього, не інформують про це школу. Виходячи із незадовільного стану здоров'я дітей і часто безвідповідального ставлення до нього батьків, можна зробити висновок, що система контролю та регулярність медичного огляду дітей потребує радикального вдосконалення. Це стосується не лише шкіл, але й закладів дошкільного виховання. Необхідно терміново вжити всіх заходів для усунення цього негативного стану в системі фізичного виховання дітей дошкільного та шкільного віку [10].*

Таким чином, трагічні випадки на уроках фізичного виховання в школі зумовлені широким спектром об'єктивних і суб'єктивних причин, основними з яких є незадовільний стан здоров'я учнів і пов'язана з цим невідповідність фізичних навантажень їх фізичній підготовленості та адаптаційним можливостям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сутула В.О. Здоров'я школярів як соціально-педагогічна проблема / В.О.Сутула, Т.С.Бондар, М.М.Кочуєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2010_17_2/49.pdf
2. Оржуховська В. М. Збереження репродуктивного здоров'я неповнолітніх / В. М. Оржуховська, Л. І. Габора: [навч.-метод. посіб]. – К.: ХІК, 2004. – 219 с.
3. Зі смертю дівчинки на уроці фізкультури розбереться спецкомісія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiev.pravda.com.ua/news/4d4fc98b492c7/>

4. *Смерть дитини на уроці фізкультури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.galychyna.if.ua/index.php?id=single_all-ukrainian_news&tx_ttnews%5Btt_news%5D=14030&tx_ttnews%5BbackPid%5D=14&cHash=887dcba5b*
5. Габдрахімов Д. Комісія КМДА проведе перевірку за фактом смерті дитини на уроці фізкультури / Денис Габдрахімов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imk.ua/ua/news/07-02-2011/224878/>
6. Смерть семикласниці на уроці фізкультури розслідує комісія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiev-forum.org/smert-semyklasnytsi-na-urotsi-fizkultury-rozsliduje-komisiva/>
7. Терехов А. Физкульт-инфаркт. Почему российские школьники все чаще гибнут во время уроков [Електронний ресурс] / Алексей Терехов, Дарья Окунева, Ольга Рачанова. – Режим доступу: <http://www.newizv.ru/razdel/2005-10-04/5/>
8. Актуальні питання охорони материнства і дитинства в Україні/ Р.О.Моїсеєнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://medexpert.org.ua/modules/myarticles/article_storyid_526.html
9. Приступа Є. Завищені нормативи чи слабкі діти? [Електронний ресурс] / Євген Приступа // Дзеркало тижня. – 2011. – № 9. – Режим доступу: <http://dt.ua/articles/77191>
10. Яценко А. "Смертельні" уроки фізкультури: що думають міністри [Електронний ресурс] / Анна Яценко. – Режим доступу: <http://nealth.unian.net/ukr/detail/193628>

**Г.М.ЛАБІНСЬКА, І.П.КОРОСТІЛЬ,
М.В.ДРУЧЕК, Н.В.ПУКА**

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СТАН УКРАЇНСЬКОЇ СІМ'Ї ТА НАСЛІДКИ ЇХ ДІЙ

Окреслюються глобальні фактори та фактори національного рівня, які активно діють на стан сім'ї загалом і на стан української сім'ї зокрема. Аналізуються окремі з них. Характеризуються наслідки дії таких факторів. Привертається увага вчених до необхідності їх подальшого поглибленого вивчення для обґрунтування заходів, спрямованих на поліпшення ситуації.

Ключові слова: фактор, сім'я, стан української сім'ї, наслідки.

Очерчиваются глобальные факторы и факторы национального уровня, которые активно действуют на состояние семьи в целом и на состояние украинской семьи в частности. Анализируются отдельные из них. Характеризуются последствия действия таких факторов. Привлекается внимание ученых к необходимости их последующего углубленного изучения для обоснования мероприятий, направленных на улучшение ситуации.

Ключевые слова: фактор, семья, состояние украинской семьи, последствия.

Global factors and factors of national level, which carry the ball on the state of family on the whole and on the state of Ukrainian family in particular, are outlined. The separate are analyzed from them. Results from the action of such factors are characterized. Come into the notice of scientists to the necessity them subsequent deep study for the ground of measures, directed on the improvement of situation.